

MEVLEVİ YAZARLARIN SEYYİD BURHANEDDİN'İN KAYSERİ'YE GİDİŞİ HAKKINDAKİ RİVAYETLERİNE DAİR

Ahmet Akşit*

Özet

Herhangi bir şeyh ve taraftarlarının hayatlarını anlatmak üzere kaleme alınan menâkıbnâmelerde devrin dinî, içtimâî ve siyasî hâdiseleri hakkında pek çok bilgi bulunduğu, fakat bunların öncelikli olarak intisab ettikleri şeyhin propagandasını yapan yazarlar tarafından zaman zaman tahrif edilerek verildiği bilinmektedir. Mesela Mevlevî kaynaklarında Alaeddin Keykubad ile Bahaeddin Veled arasında bir yakınlıktan bahsedilmekte ise de bunu teyit etmek oldukça güçtür. Esas itibariyle Bahaeddin Veled'in büyüklüğünü vurgulamaya çalışan yazarların onunla Alaeddin Keykubad arasında bağlantı kurmaya özen gösterdikleri, sultana temas etmeden konuyu yeterince anlatamadıkları fark edilmektedir. Bu husus o kadar belirgindir ki, Selçuklu Sultanı ile ilgili rivayetlerden sarf-ı nazar edildiği takdirde Bahaeddin Veled hakkında verilen bilgilerin hiç bir kıymeti kalmamaktadır. Yine bunun gibi Mevlevî yazarların Seyyid Burhaneddin'in Konya'dan Kayseri'ye gidişi ve buna Mevlânâ'nın karşı çıkışı ile ilgili rivayetleri de kuşku uyandırmaktadır. Yazarların söz konusu hadiseyi Şems-i Tebrizi'nin Konya'ya gelişi ve Seyyid'in Kayseri'ye duyduğu sevgi ile izah etmeye çalıştıkları fakat buna karşılık Mevlânâ'nın tavrı hakkında herhangi bir fikir beyan etmedikleri dikkat çekmektedir. Mevlânâ'nın tavrını Sipehsâlâr ve Eflaki'den hareketle hemen şeyh-mürît ilişkisine göre açıklamak mümkün ise de konu ile ilgili rivayetler devrin fikri ve siyasî ortamı içinde değerlendirildiği zaman hadise başka bir mahiyet almaktadır. Bu sebeple burada Seyyid'in Konya'dan Kayseri'ye gidişi üzerinde durularak buna Mevlânâ'nın niçin bir süre karşı çıktığı izah edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Sipehsâlâr, Eflaki, Seyyid Burhaneddin, Mevlânâ, Kayseri*

Abstract

Narrations quoted by the Mewlevî authors about the Seyyid Burhaneddin's arrival to Kayseri

Menâkıbnames that written to tell us the life of a velî (saint) and his followers consist of a lot of information about the religious, social and historical events of the velî's times. However

---

* Niğde Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyesi.

such sources contain information based on the doctrines of the veli and his followers. It is therefore not surprising to say that such information might be the propaganda of these people and they do not reflect the true story of actual events. From this point the rumours as to the arrival of Seyyid at Kayseri might be seen as special. The arrival of Seyyid at Kayseri is narrated in two different ways according to the Mevlevi sources. The first is by Sipehsâlâr who explained this case with the arrival of Şems-i Tebrizi to Konya and the second by Eflaki who states that this is connected with the love of Seyyid with the city of Kayseri. When these narratives are compared with the up-to-date political notions it may be understood that they have different dimensions mainly related to the politics.

Key words; *Sipehsâlâr, Eflaki, Seyyid Burhaneddin, Mevlânâ, Kayseri*

Herhangi bir şeyh ve taraftarlarının hayatlarını anlatmak üzere kaleme alınan menâkıbnâmelerde devrin dinî, içtimaî ve siyasi hâdiseleri hakkında pek çok bilgi bulunduğu, fakat bunların öncelikli olarak intisab ettikleri şeyhin propagandasını yapan yazarlar tarafından zaman zaman tahrif edilerek verildiği bilinmektedir¹. Mesela Mevlevi kaynaklarında Alaeddin Keykubad ile Bahaeddin Veled arasında bir yakınlıktan bahsedilmekte ise de bunu teyid etmek oldukça güçtür. Esas itibariyle Bahaeddin Veled'in büyüklüğünü vurgulamaya çalışan yazarların onunla Alaeddin Keykubad arasında bağlantı kurmaya özen gösterdikleri, sultana temas etmeden konuyu yeterince anlatamadıkları fark edilmektedir. Bu husus o kadar belirgindir ki, Selçuklu Sultanı ile ilgili rivayetlerden sarf-ı nazar edildiği takdirde Bahaeddin Veled hakkında verilen bilgilerin hiç bir kıymeti kalmamaktadır². Yine bunun gibi Mevlevi yazarların Seyyid Burhaneddin'in Konya'dan Kayseri'ye gidişi ve buna Mevlânâ'nın karşı çıkışı ile ilgili rivayetleri de kuşku uyandırmaktadır. Yazarların söz konusu hadiseyi Şems-i Tebrizi'nin Konya'ya gelişi ve Seyyid'in Kayseri'ye duyduğu sevgi ile izah etmeye çalıştıkları fakat buna karşılık Mevlânâ'nın tavrı hakkında herhangi bir fikir beyan etmedikleri dikkat çekmektedir. Mevlânâ'nın tavrını Sipehsâlâr ve Eflaki'den hareketle hemen şeyh-mürîd ilişkisine göre açıklamak mümkün ise de konu ile ilgili rivayetler devrin fikri ve siyasi ortamı³ içinde değerlendirildiği zaman hadise başka bir mahiyet almaktadır. Bu sebeple burada Seyyid'in Konya'dan Kayseri'ye gidişi üzerinde durularak buna Mevlânâ'nın niçin bir süre karşı çıktığı izah edilmeye çalışılacaktır⁴.

¹ Menâkıbnâmeler hakkında bk. M. Fuad Köprülü, "Anadolu Selçukluları Tarihinin Yerli Kaynakları", *Belleten*, VII/27 (1943), 421-425 ; Z. Velidi Togan, *Tarihte Usul*, İstanbul 1981, 48-50 ; A. Yaşar Ocak, *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler*, Ankara 1992 ; İlber Ortaylı, "Türk Tarihçiliğinde Biyografi İnşası ve Biyografik Malzeme Sorunsalı", *Osmanlıdan Cumhuriyete. Problemler-Araştırmalar-Tartışmalar*, İstanbul 1988, 60-61

² Ahmet Akşit, "Eflaki'nin Alaeddin Keykubad Hakkındaki Rivayetlerine Dair", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 11 (2002), 245-253.

³ Mikail Bayram, "Devrin Siyasi Olayları İçinde Seyyid Burhanu'd-din", *I. Kayseri Kültür ve Sanat Haftası Konuşmaları ve Tebliğleri*, Kayseri 1987, 86-88.

⁴ Ancak, burada şu husus hemen belirtilmelidir ki Seyyid'in hayatı ile ilgili bilgiler de büyük ölçüde yukarıda özelliklerine temas edilen eserlerde bulunmaktadır. Bunlardan anlaşıldığı

Seyyid Burhaneddin'in Kayseri'ye Gidiş

Sipehsâlâr (ö.1312), Seyyid Burhaneddin'in Konya'dan ayrılışı hakkında şunları söylemektedir:

“... Seyyid (Tanrı onun ruhunu kutlasın) Hüdavendigârımızın velilik dairesinde olgunluk derecesine ulaştığını dünya ve dünyadakilere doğru yolu gösterdiğini ve olgunluğa eriştiğini görünce, ona gelip, Kayseri'ye gitmesi için izin istedi, mümkün olmadı. Birkaç gün sonra tekrar izin istedi. Hüdavendigâr yine izin vermedi. Nihayet izinsiz hareket etti. Yolda bindiği hayvanın ayağı kaydı, bir sürçme oldu, Seyyid'in ayağı incindi, mecburen geri döndü, Hüdavendigâr hazretlerinin huzuruna geldi ve “Ey gözümüñ nuru! Niçin izin vermiyorsun da gideyim? dedi. Hüdavendigâr: Niçin bizden uzaklaşmayı tercih ediyorsun?” diye sordu. Seyyid: Tanrı'ya hamdolsun, senin işin tamam olmuştur, o kadar ki, insanlar senden nur ve nasip alıyorlar. Gitmemin sebebi şudur: Sert ve kuvvetli bir aslan bu ülkeye yönelmiştir. O aslan, ben aslan, ikimiz birbirimizle anlaşamayız” dedi. Hüdavendigâr izin verince derhal Kayseri'ye yöneldi. Az bir süre sonra Mevlânâ Şemseddin-i Tebrizî (Tanrı onun aziz olan sırrını kutlasın) ulaştı”⁵.

Seyyid'in esas itibariyle Mevlânâ'yı yetiştirdikten sonra Konya'dan ayrıldığına inanan Sipehsâlâr'ın bununla yetinmeyip metne başka bir sebep daha ilave ettiği görülmektedir. Söz konusu metne Şems ile ilgili hususun ilave edilmesinden bir bütün halinde sunulan metnin aslında iki farklı rivayetten oluştuğu ve bu rivayetlerin bilinçli olarak bu şekilde sıralandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle söylemek gerekirse Seyyid'in Mevlânâ'yı yetiştirmek amacıyla Konya geldiğini ve Şems'den önce de buradan ayrıldığını herhangi bir ravinin şahitliğine ihtiyaç duymayacak şekilde bilen⁶ Sipehsâlâr'ın bu durumu iki rivayet haline getirmek suretiyle okuyucularına sunduğu anlaşılmaktadır. Sipehsâlâr gibi diğer müritlerde bu kronolojiyi gayet iyi bildikleri için kronolojiden hareketle çıkan bu sonucu hadisenin gerçek sebebi olarak kabullenmekte hiç tereddüt etmemektedirler.

Şems'e çekilen dikkat yanında rivayetlerin bu şekilde sıralanması yazarın üslubu ile de ilgili görünmektedir. Burada incelenen metin dışında Risale-i Sipehsâlâr'ın

---

kadarıyla Seyyid'in henüz daha Belh'te iken Bahaeddin Veled'e intisab ettiği, şeyhinin ölümünden bir yıl sonra Mevlânâ'yı yetiştirmek için Tirmiz'den Konya'ya geldiği, bu görevini tamamladıktan sonra Kayseri'ye yerleştiği ve burada vefat ettiği anlaşılmaktadır. Geniş bilgi için bk. Ali Rıza Karabulut, *Kayseri'de Meşhur Muasavvıflar*, Kayseri 1984, 7-20 ; Mehmet Çayırdağ, *Seyyid Burhaneddin Hüseyin*, Kayseri 1987 ; Abdullah Satoğlu, *Mevlânâ'nın Hocası Seyyid Burhaneddin*, Ankara 1999 ; Tahsin Yazıcı, “Tirmizi”, *JA*, XII/1, 389-390.

⁵ Feridun bin Ahmed-i Sipehsâlâr, *Mevlânâ ve Etrafındakiler (Risâle)*, çev. Tahsin Yazıcı, İstanbul 1977, 120.

⁶ 1233-1234 yıllarında Mevlânâ'ya intisab eden ve kırk yıl onun hizmetinde bulunan Sipehsâlâr'ın birçok hadiseyi müşahit sıfatıyla anlatması kuvvetle muhtemeldir.

bütünü göz önünde bulundurulduğunda Sipehsâlâr'ın önemli kişilerin bir yerden başka bir yere gidişini mutlaka bir şahıs ve hadiseye bağlayarak izah ettiği anlaşılmaktadır. Hatırlanacağı üzere Bahaeddin Veled'in Anadolu'ya geldiği sırada Tirmiz'de bulunan Seyyid Burhaneddin bir gece rüyasında şeyhini görmüş ve onun ikazı üzerine Konya'ya gelmişti:

“Mevlânâ Bahâeddin Veled (Tanrı ondan razı olsun) göçtüğü (öldüğü) vakit Seyyid Burhâneddin orada değildi. Şeyhinin korkunç ölüm haberini duyunca, kül üstünde matem tuttu ve tam bir yıl, o hazretin ayrılığıyla mum gibi eridi. Nihâyet bir gece rüyada, Bahaeddin Veled'i gördü. Bahaeddin Veled büyük bir hiddetle: “Burhaneddin, benim Muhammedimi nasıl yalnız bırakmışsın ve onu korumak hususunda kusur ediyorsun” dedi. Burhaneddin bu hâlin heybetinden uyanınca, o bahane ile Konya'ya geldi ve Hüdâvendigâr'a ulaştı”⁷.

Görüldüğü gibi Seyyid Burhaneddin'in Tirmiz'den Konya'ya manevi bir işaret ile geldiğini anlatan Sipehsâlâr, onun buradan ayrılışını da yine buna eşdeğer bir hadise ele açıklamak zorunda olduğu için Şems'i rivayete dahil etmiştir⁸.

Eserinin büyük bir kısmını Risale-i Sipehsâlâr'a göre yazan Eflaki ise Seyyid'in Konya'dan ayrılışını onun Kayseri'ye duyduğu sevgi ile izah etmektedir. Seyyid'in Kayseri'yi çok sevdiğine işaret eden müellif, onun bundan öncede Konya'dan ayrılmaya teşebbüs ettiğini, fakat Mevlânâ'nın ısrarla buna engel olduğunu şu şekilde anlatmaktadır:

“ ... Seyyid hazretleri, Hudavendigâr'dan, Kayseri'ye gitmek ve orada bir süre kalmak için müsaade istedi. Mevlânâ hazretleri, Seyyid'in Konya'dan ayrılmasını istemiyordu. Sık sık bu düşünce Seyyid'in kalbinden geçirdi, fakat uzaklaşmak için fırsat bulamazdı. Bir gün Mevlânâ hazretlerinin yakın arkadaşlarından bir grup Seyyid'i bir katıra bindirerek bağlara gezmeye götürdüler. O anda Seyyid'in gönül aynasında Kayseri şehrinin hayali oluştu ve bu hayale daldı. Katır birdenbire sıçradı, Seyyid'i yere attı. Mübarek ayağı çizmenin içinde kırıldı, bir ah çekti ve bayıldı. Dostları katırı yakaladılar, tekrar Seyyid'i bindirerek Humameddin'i İsfehsalar'ın bağına kadar götürdüler. Seyyid

⁷ Sipehsâlâr, 118.

⁸ Sipehsâlâr'ın Şems'in Konya'ya gelişini de olağanüstü bir rivayet ile anlattığı görülmektedir. “Nakledilir ki, Mevlânâ Şemseddin-i Tebrizî'nin (zikri yüce olsun) Rum (Anadolu) tarafına göç etmesinin ve Hüdavendigâr hazretlerine kavuşmasının sebebi şu idi: Şemseddin-i Tebrizî, vaktin birinde: “Senin haslarından benim arkadaşlığıma dayanabilecek bir yaratık var mıdır? diye münacaatta bulunuyordu. Gayb aleminde hemen: “Eğer sohbet arkadaşı istiyorsan, Rum tarafına sefer et” diye emir geldi. Şemseddin bunun üzerine hemen Rum vilâyetine yöneldi, şehir şehir arayarak (belalardan) korunmuş olan Konya'ya kadar geldi” (Sipehsâlâr, 123-124).

Seyyid Burhaneddin'in Kayseri'ye Gidişi

başından geçen bu olaydan hiç bahsetmedi. Çizmeyi çıkardıkları vakit, mübarek parmaklarının parça parça olduğunu gördüler. Hüdavendigâr hazretleri ve arkadaşları ağlayıp üzüldüler. Seyyid "Aferin! Ne de güzel mürit! Şeyhinin ayağını kuruyor!" buyurdu. Bunun üzerine Mevlânâ hazretleri hemen mübarek elini o kırılan yere koydu. Bir şeyler (okuyup) üflledi. Derhal o yara kapanıp iyileşti. Seyyid, o hazretin yüce müsaadesiyle Darü'l-feth denilen Kayseri'ye hareket etti. Çünkü o, Kayseri'yi çok seviyordu"⁹.

Söz konusu rivayeti Sipehsâlâr'dan alan Eflaki'nin buna bir takım ilaveler yaparak metni kendi döneminin ihtiyaçlarına göre yeniden şekillendirdiği ve Şems'in gelişi ile ilgili rivayeti göz ardı ettiği görülmektedir. Eflâkî'nin, Şems ile ilgili ortada böyle çok ilgi çekici bir rivayet varken hadiseyi Kayseri'ye duyulan sevgi ile izah etmesi onun kaynakları ve devrin şartları ile ilgili olmalıdır. Kendi ifadelerinden de anlaşılacağı üzere Ulu Arif Çelebi ile birlikte birkaç kez Kayseri'ye giden¹⁰ Eflâkî'nin burada "*kalbi temiz kardeşler ve vefalı dostlar*"¹¹ şeklinde tanımladığı Mevlevilerle görüşükten sonra Şems yerine Kayseri'yi ön plana çıkararak bir metin tertip ettiği anlaşılmaktadır. Aşağıda da açıklanacağı üzere Seyyid'in gelişine kadar, Mevleviler için hiç de önemli olmayan Kayseri, bir süre sonra bunlar için önemli şehirlerden biri haline gelmiştir¹². Nitekim Eflaki, Seyyid Burhaneddin'den önce burada Mevlânâ ve çevresindekilere bağlı herhangi bir kişi ve gruptan bahsetmezken onun gelişiyle birlikte bir taraftar kitlesinin oluştuğuna dikkat çekmektedir.

Görüldüğü gibi Sipehsâlâr ve Eflaki'nin anlatımından Seyyid'in Kayseri'ye gidişi hakkında kamuoyunun neler düşündüğünü kısmen öğrenmek mümkün ise de hadisenin gerçek sebebi ve Mevlânâ'nın tavrı hakkında herhangi bir bilgi elde edilememektedir. Halep ve Şam'da bulunduğu yıllarda Seyyid Burhaneddin'in Kayseri'de kalmasına rıza gösteren Mevlânâ'nın onun bu isteğine bu kez niçin izin vermediğini bu metinlerden hareketle izah etmek mümkün görünmemektedir. Bu sebeple girişte de işaret edildiği üzere söz konusu hadisenin Konya ve Kayseri'deki fikri ve siyasi vaziyetten hareketle ele alınması gerekmektedir. Zira, kaynaklar yanında hadiseyi bu açıdan ele almayı gerekli kılan bir diğer husus da Selçuklu şehirlerindeki farklı kültürel yapılanma ve bunun siyasi boyutlarına dair bilgilerdir. Konu ile ilgili araştırmalardan XIII. yüzyılın başlarından itibaren diğer İslam beldelerinden

⁹ Ahmed Eflaki, *Ariflerin Menkıbeleri*, çev. Tahsin Yazıcı, C.I, İstanbul 1986, 118.

¹⁰ *Eflâkî*, II, 218.

¹¹ *Eflâkî*, I, 118.

¹² Mehmet Çayırdağ, "Kayseri Mevlevihanesi", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, II (1996), 91-97 ; aynı yazar, "Seyyid Burhaneddin'den Sonra Kayseri'de Mevlevilik", *III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (6-7 Nisan 2000)*, Kayseri 2000, 101-114

Anadolu'ya gelen ilim ve fikir adamları arasında önemli fikri ve siyasi ihtilafların olduğu anlaşılmaktadır¹³.

Ana hatları ile ifade etmek gerekirse 1204 yılında ikinci kez tahta çıkan I. Gıyaseddin Keyhüsrev, hocası Mecdüddin İshak vasıtasıyla İslam dünyasının önemli ilim ve fikir adamlarını Anadolu'ya davet etmişti. Mecdüddin İshak'ın daveti üzerine Fütüvvet Teşkilatı'nın bir üyesi olarak Anadolu'ya gelen (1204) Evhadüddin Kirmani ve Ahi Evren Kayseri'ye yerleşmiş ve burada ; *Ahi* ve *Bacıyan-ı Rum* adında iki teşkilat kurmak suretiyle çevrelerinde büyük bir kitle oluşturmuşlardı¹⁴. Bu ilk dönemde Kayseri'deki grup ile devrin sultanları arasında siyasi ve fikri bir yakınlık olduğu ve bunların iktidar tarafından desteklendiği bilinmektedir. Mesela İbni Sina'nın hayranlarından olan I. Gıyaseddin ile yine İbni Sina'yı *Şeyhu'r-reis* olarak anan Ahi Evren arasında fikri bir yakınlık mevcut idi. Aynı yakınlık Alaeddin Keykubad devrinde de devam etmiş; adı geçen filozofun *er-Risale Fi'n-nefsin-natika* adlı eserini Alaeddin Keykubad için Farsça'ya tercüme eden Ahi Evren, *Yezdan Şinaht* ve *Mürşidü'l-kifaye* adlı kendi eserlerini de yine bu sultana sunmuştu¹⁵.

Bunlardan yaklaşık on beş sene sonra Anadolu'ya gelen Bahaeddin Veled ise bazı şehirleri dolaştıktan sonra Konya'ya yerleşmişti. Girişte de işaret edildiği üzere Eflaki, mensup olduğu camianın bu yıllarda da tıpkı Ahiler gibi iktidar tarafından desteklendiğini göstermek için Bahaeddin Veled'in Alaeddin Keykubad'ın ısrarlı daveti üzerine Konya'ya geldiğini ve hatta sultanın ona intisab ettiğini rivayet etmekte ise de bu husus diğer kaynaklar tarafından teyid edilememektedir. Zira, Sipehsâlâr ve Eflaki'nin kayıtları dışında Bahaeddin Veled ile Selçuklu Sultanı arasında yukarıdaki örneklere benzer somut ilişkiler kurmak mümkün görünmemektedir. Eflaki'nin bu konudaki gayretine rağmen Sultan Veled'in eserlerinde dahi atalarının Alaeddin Keykubad'ın daveti üzerine Konya'ya geldiği ve bunlar ile sultan arasında sıkı münasebetlerin bulunduğu dair bir kayıt bulunmamaktadır¹⁶.

13 Bu konular için bk. Mikail Bayram, "Selçuklular Zamanında Tokat ve Çevresinde İlmî ve Fikrî Faaliyetler", *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu (2-6 Temmuz 1986)*, Ankara 1987, 30-35 ; aynı yazar, "Selçuklular Zamanında Malatya'da İlmî ve Fikrî Faaliyetler", *I-II. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri*, Konya 1993, 119-124 ; aynı yazar, "Selçuklular Zamanında Anadolu'da Bazı Yörelere Arasındaki Farklı Kültürel Yapılanma ve Siyasi Boyutları", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, I (1994), 79-92.

14 Mikail Bayram, *Ahi Evren ve Ahi Teşkilatı'nın Kuruluşu*, Konya 1991 ; aynı yazar, *Bacıyan-ı Rum*, Konya 1987 ; aynı yazar, "Anadolu Selçukluları Zamanında Kayseri'de Evhadi Dervişler", *III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (6-7 Nisan 2000)*, Kayseri 2000, 43-55.

15 Mikail Bayram, "İbn Sina ve Ahi Evren", *İbn Sina. Ölümünün Bininci Yılı Armağanı*, Ankara 1984, 483 ; aynı yazar, *Şeyh Evhadüddin Hamid el-Kirmani ve Evhadiyye Tarikatı*, Konya 1993, 97 not 42 .

16 Abdülbaki Gölpınarlı, *Mevlânâ Celaleddin*, İstanbul 1985, 42 ; Aydın Taneri, *Türkiye Selçukluları Kültür Hayatı*, Konya 1977, 28 ; aynı yazar, *Mevlânâ Ailesinde Türk Milleti ve Devleti Fikri*, Ankara 1987, 17.

Seyyid Burhaneddin'in Kayseri'ye Gidişi

Kayseri ve Konya'daki bu gruplar arasında bir takım ihtilaflar bulunmaktaydı. Esas itibariyle Ahi Evren'in hocası Fahreddin Razi ile Mevlânâ'nın babası Bahaeddin Veled arasında daha çok bir metod meselesi olarak ortaya çıkan ihtilaf Anadolu'da siyasi bir muhteva kazanmış ve bu durum Sultan II. Gıyaseddin zamanında iyice belirgin bir hale gelmişti¹⁷. Bir grup emirle işbirliği yaparak babasını öldürten¹⁸ ve bir oldu bitti ile iktidara getirilen¹⁹ Gıyaseddin Keyhüsrev, hemen her konuda selefinden farklı bir politika takip etmekteydi. Onun zamanında meydana gelen bazı hadiselerden, Kayseri'deki bu fikri ve siyasi yapının tasfiye edildiği anlaşılmaktadır. Her ne kadar Alaeddin Keykubad'ın ölümünde rolü bulunan emirler ile Mevlânâ ve çevresinin ilişkisini tespit etmek mümkün görünmemekte ise de hadisenin Ahilerin tasfiyesine yol açtığı bilinmektedir. Evhadü'ddin-i Kirmani'nin Abbasi Halifesinin daveti üzerine 1237 yılında Bağdad'a dönmesi, eğer bir rastlantı değilse, bu tasfiye ile ilgili olmalıdır. Tasfiye ile ilgili bir diğer husus ise Ahi Evren'in tutuklanmasıdır. 1240-1245 tarihleri arasında Konya'da tutuklu bulunan Ahi Evren, hapisten çıktıktan Celaeddin Karatay'a sunduğu *Medh-i Fakr u Zemm-i Dünya* isimli eserde, devrin yöneticilerinden şikayet etmekte ve hiçbir suçu olmadığı halde onlardan zulüm gördüğünü anlatmaktadır²⁰.

Sonuç olarak hemen her fırsatta, mensup oldukları çevrenin propagandasını yapan ve zaman zaman düzmece hikayeler anlatarak hadiseleri tahrif eden Mevlevi yazarların Seyyid Burhaneddin'in Kayseri'ye gidişi hakkındaki rivayetleri de inandırıcı görünmemektedir. Hadiselerin seyrinden Mevlânâ'nın buradaki fikri ve siyasi yapıdan duyduğu endişeden dolayı Seyyid'in Kayseri'ye yerleşmesine karşı çıktığı anlaşılmaktadır. O, fikri ve siyasi vaziyetin kendileri açısından henüz elverişli olmadığına inandığı için kendisi gibi Ahilere muhalif olan Seyyid'in Alaeddin Keykubad zamanında Kayseri'ye gitmesine izin vermemiştir. Bundan dolayı Seyyid'in Kayseri'ye bu son gelişi ile Alaeddin Keykubad'ın öldürülmesi ve Ahilerin tasfiyesi arasında bir ilgi görünmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

- Ahmet Akşit, "Eflaki'nin Alaeddin Keykubad Hakkındaki Rivayetlerine Dair", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 11 (2002), 245-253.
- Anonim, *Tevârih-i Al-i Selçuk*, nşr ve trc. F. Nafiz Uzluk, Ankara 1952.
- Mikail Bayram, "İbn Sina ve Ahi Evren", *İbn Sina. Ölümünün Bininci Yılı Armağanı*, Ankara 1984, 483.

17 M. Bayram, *Ahi Evren ve Ahi Teşkilatı'nın Kuruluşu*, 90-94.

18 Anonim, *Tevârih-i Al-i Selçuk*, nşr ve trc. F. Nafiz Uzluk, Ankara 1952, 31.

19 İbn Bibi, *El-Evamirü'l-Alâiyye Fi'l-Umuri'l-Ala'iyye*, çev. Mürsel Öztürk, C.II, Ankara 1996, 19-21 ; Nejat Kaymaz, "Anadolu Selçuklu Devletinin İnhitatinde İdare Mekanizmasının Rolü II", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, III / 4-5 (1967), 23-44.

20 M. Bayram, *Bacıyan-ı Rum*, 20.

- Mikail Bayram, "Devrin Siyasi Olayları İçinde Seyyid Burhanu'd-din", *I. Kayseri Kültür ve Sanat Haftası Konuşmaları ve Tebliğleri*, Kayseri 1987, 86-88.
- Mikail Bayram, "Selçuklular Zamanında Tokat ve Çevresinde İlimi ve Fikri Faaliyetler", *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu (2-6 Temmuz 1986)*, Ankara 1987, 30-35.
- Mikail Bayram, *Bacıyan-ı Rum*, Konya 1987.
- Mikail Bayram, *Ahi Evren ve Ahi Teşkilatı'nın Kuruluşu*, Konya 1991.
- Mikail Bayram, *Şeyh Evhadüddin Hamid el-Kirmanî ve Evhadiyye Tarikatı*, Konya 1993.
- Mikail Bayram, "Selçuklular Zamanında Malatya'da İlimi ve Fikri Faaliyetler", *I-II. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri*, Konya 1993, 119-124.
- Mikail Bayram, "Selçuklular Zamanında Anadolu'da Bazı Yörelere Arasındaki Farklı Kültürel Yapılanma ve Siyasi Boyutları", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, I (1994), 79-92.
- Mikail Bayram, "Anadolu Selçukluları Zamanında Kayseri'de Evhadi Dervişler", *III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (6-7 Nisan 2000)*, Kayseri 2000, 43-55.
- Mehmet Çayırdağ, *Seyyid Burhaneddin Hüseyin*, Kayseri 1987.
- Mehmet Çayırdağ, "Kayseri Mevlevihanesi", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, II (1996), 91-97.
- Mehmet Çayırdağ, "Seyyid Burhaneddin'den Sonra Kayseri'de Mevlevilik", *III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (6-7 Nisan 2000)*, Kayseri 2000, 101-114.
- Ahmed Eflaki, *Ariflerin Menkıbeleri*, çev. Tahsin Yazıcı, C.I, İstanbul 1986.
- Abdülbaki Gölpınarlı, *Mevlânâ Celaleddin*, İstanbul 1985.
- İbn Bibi, *El-Evamirü'l-Alaiyye Fi'l-Umuri'l-Ala'iyye*, çev. Mürsel Öztürk, C.II, Ankara 1996.
- Ali Rıza Karabulut, *Kayseri'de Meşhur Mutasavvıflar*, Kayseri 1984.
- Nejat Kaymaz, "Anadolu Selçuklu Devletinin İnhitâtında İdare Mekanizmasının Rolü II", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, III / 4-5 (1967), 23-44.
- M. Fuad Köprülü, "Anadolu Selçukluları Tarihinin Yerli Kaynakları", *Bellekten*, VII/27 (1943), 421-425.
- A. Yaşar Ocak, *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menakıbnameler*, Ankara 1992.
- İlber Ortaylı, "Türk Tarihçiliğinde Biyografi İnşası ve Biyografik Malzeme Sorunsalı", *Osmanlıdan Cumhuriyete. Problemler-Araştırmalar-Tartışmalar*, İstanbul 1988, 60-61.
- Abdullah Satoğlu, *Mevlânâ'nın Hocası Seyyid Burhaneddin*, Ankara 1999.
- Feridun bin Ahmed-i Sipehsâlâr, *Mevlânâ ve Etrafındakiler (Risâle)*, çev. Tahsin Yazıcı, İstanbul 1977.
- Aydın Taneri, *Türkiye Selçukluları Kültür Hayatı*, Konya 1977.
- Aydın Taneri, *Mevlânâ Ailesinde Türk Milleti ve Devleti Fikri*, Ankara 1987.
- Z. Velidi Togan, *Tarihte Usul*, İstanbul 1981.
- Tahsin Yazıcı, "Tirmizi", *İA*, XII/1, 389-390.